

ВИЩА ОСВІТА І БОЛОНСЬКИЙ ПРОЦЕС

Лекція 1.

Тема: Вища освіта в контексті Болонського процесу.

к.пед.наук, доц. Беспарточна Олена Іванівна

МЕТА ЛЕКЦІЇ: СФОРМУВАТИ УЯВЛЕННЯ
ПРО РОЗВИТОК БОЛОНСЬКОГО
ПРОЦЕСУ, ЙОГО КЛЮЧОВІ ЗАВДАННЯ,
УЧАСНИКІВ ТА ШЛЯХИ ЙОГО
ВПРОВАДЖЕННЯ.

Основні поняття і положення теми: вища освіта, Болонський процес, Болонська декларація, Велика Хартія Університетів, Європейський простір вищої освіти.

План лекції:

1. Суть, мета та принципи Болонського процесу та основні тенденції його розвитку.
2. Проблеми порівнянності й еквівалентності кваліфікацій та документів про освіту на міжнародному рівні.
3. Перспективи Болонського процесу 2010 – 2020 р.р
4. Впровадження Болонського процесу у вищі навчальні заклади України: проблеми та перспективи.

**Стратегічною метою БП є створення
Європейського простору вищої освіти
(ЄПВО).**

**ЄПВО ґрунтується на міжнародному
співробітництві.**

**ЄПВО – це не єдина система вищої освіти, а
об'єднання 46 національних систем, що
розвиваються відповідно до спільно
погоджених принципів.**

Цілі Болонського процесу

Основні принципи Болонського процесу було закладено у Сорбонській декларації, яку підписали міністри Франції, Німеччини, Італії і Великої Британії у травні 1998 року.

Болонська декларація (червень 1999 р.) визначила:

1. Впровадження двоциклової системи (бакалавр, магістр).
2. Перехід до Європейського кредитно – трансферної системи (ECTS).
3. Забезпечення якості вищої освіти.
4. Створення привабливого іміджу європейської вищої освіти.
5. Сприяння мобільності студентів і викладачів.
6. Сприяння працевлаштуванню випускників на європейському ринку праці.

Цілі Болонського процесу

У Празькому комюніке (травень 2001 р.) визначено додатково:

7. Розвиток навчання впродовж життя.
8. Забезпечення автономності університетів та розвитку студентського самоврядування.
9. Забезпечення позитивного враження від Європейського простору вищої освіти.

Берлінське комюніке (2003 р.) запропонувало:

10. Запровадження докторантури як третього циклу навчання.

Цілі Болонського процесу

Бергенське комюніке (травень 2005 р) окреслило пріорітети розвитку вищої освіти

(які інтегрували попередні цілі Болонського процесу):

- 1) Запровадження трициклової системи вищої освіти (розробка та узгодження національної системи (рамки) кваліфікацій з системою Європейського простору вищої освіти).
- 2) Створення національних систем забезпечення якості освіти, що узгоджуються із стандартами та рекомендаціями Європейської мережі забезпечення якості (ENQA) (створення внутрішньої (університетської) та зовнішньої (національної) структур забезпечення якості, агенцій із забезпечення якості).
- 3) Визначення ступенів та періодів навчання (запровадження додатку до диплому європейського зразка, визнання спільних дипломів).
- 4) Забезпечення соціального виміру Європейського простору вищої освіти, підтримка студентів у фінансово – економічному, консультативно – педагогічному аспектах.

Цілі Болонського процесу

Напрями концентрації зусиль на 2007 – 2009 р.р.:

(відповідно до Лондонського комюніке 2007 р. та Робочої Болонської програми на 2007 – 2009 р.р.)

1) Розвиток мобільності

- Подолання таких перешкод як регулювання імміграції, визнання дипломів, недостатнє фінансове заохочення, негнучкий механізм виплати допомоги.

2) Структура ступенів

- Створення нового Посібника ECTS (2008 р.)

3) Працевлаштування

- *“Працевлаштування – це вміння отримати роботу, зберегти її і бути спроможним вільно почуватися на ринку праці”.*

4) Визнання

- Необхідність створення, запровадження та розвитку національної системи (рамки) кваліфікацій (НРК – NQF).
- Запровадження Додатку до диплома європейського зразка (Diploma Supplement).

Цілі Болонського процесу

5) Освіта впродовж життя

- Створення та розвиток національної системи (рамок) кваліфікацій впродовж життя (LLL NQF);
- Визнання попередніх етапів навчання (APL).

6) Забезпечення якості

- Координація діяльності Європейської мережі та Європейського реєстру агенцій із забезпечення якості (EQAR) (розпочато діяльність в 2008 р., нині є три члени (Іспанія, Нідерланди);
- Проведення регулярних (щорічних) Форумів із забезпечення європейської якості вищої освіти.

7) Третій цикл / Докторантура

- Вдосконалення процесу обміну досвідом організації програм третього циклу.

8) Соціальний вимір

- Збір інформації, підготовка взірця національного плану заходів, допомога в підготовці національних планів.

Цілі Болонського процесу

9) Глобальний вимір

- Реалізація стратегії “ Європейський простір вищої освіти у глобальному вимірі ” (2007 р.)
- Забезпечення якості відповідно до вимог Посібника OECD/UNESCO з акцентом на
 - а) покращення подачі інформаційних матеріалів про ЄПВО,
 - б) вдосконалення процесу визнання.

10) Збір інформації

- Розробка Євростатом та Євростудентом системи індикаторів та способів інформування про поступ в сфері соціального виміру (справедливість, працевлаштування), мобільності викладачів та студентів всіх країн - учасниць Болонського процесу.
- Регулярне звітування.

11) Оцінювання

- Аналітичні звіти з проблем мобільності, глобального та соціального вимірів Болонського процесу. («Погляд ззовні: Болонський процес в глобальному оточенні.», «Дослідження в університетах прикладних наук: умови, досягнення та перспективи»); національні звіти.

Додаткові механізми

Копенгагенсько - Брюгенський процес.

Меморандум “Від Болоньї до Брюге та далеко вперед” про рівні можливості у вищій школі для людей з особливими потребами” (м. Брюге, грудень 2008 р.)

Базований на Конвенції ООН про рівні права для людей з особливими потребами (2006 р.) та підтримує інклюзивну освіту.

Головна мета: Створити рівні можливості та належні умови для повноцінного навчання в Європейському просторі вищої освіти для студентів з особливими потребами.

Має сприяти:

- 1.Мобільності таких студентів.
- 2.Забезпеченню якості освіти.
- 3.Працевлаштуванню.
- 4.Соціальній інтеграції.
- 5.Координації політики стосовно систем підтримки.
- 6.Більшій участі людей з особливими потребами у вищій освіті.
- 7.Збору інформації та дослідженням в цій сфері.

Основні інструменти ЄПВО – Європейська кредитно-трансферна система, Додаток до диплома, Національні рамки кваліфікацій.

Нова трициклова структура (система) (бакалавр-магістр-доктор філософії PhD) активно запроваджується у вищих навчальних закладах Європи.

Проте, у деяких країнах, такі напрями як медицина, ветеринарія, архітектура, педагогіка, теологія, право, інженерія, ядерна енергетика залишаються осторонь цих нових структур.

ВИРАЗНО СПОСТЕРІГАЄТЬСЯ ПОТРІБНІСТЬ МОДЕЛЕЙ ДВОХ ЦИКЛІВ.

На бакалаврських програмах першого циклу модель у 180 кредитів ЄКТС (3 роки) переважає у 17 країнах, а в 10 країнах – перевага надається її альтернативі – моделі у 240 кредитів ЄКТС (4 роки). Одночасно у магістерських програмах другого циклу модель у 120 кредитів (2 роки) є більш поширеною і переважає у 29 країнах.

ЄПВО є комбінацією програм першого та другого циклів у співвідношенні 180+120 кредитів ЄКТС (3+2 роки).

-3- Перспективи Болонського процесу

2010 – 2020 р.р

1. Болонський процес не буде завершено у 2010 році.
2. Слід визнати, що цілі, поставлені Болонською Декларацією та Лісабонським порядком денним досягнуто далеко не повною мірою:
 - Не забезпечено подолання відриву від університетів США;
 - Не створено системи технічної та технологічної освіти порівняльної з Масачусетським, Каліфорнійським технологічними інститутами (Європейський технологічний інститут лише в стадії розгортання);
 - Не здійснено наукового прориву, який дозволив би створити в Європі мережу дослідницьких університетів, які не поступаються північноамериканським;
 - Привабливість європейських університетів зростає, але далеко не тим темпом, на який сподівалися.

Перспективи Болонського процесу

2010 – 2020 р.р

3. Необхідно зробити максимум з того, що було заплановано на період до 2010 р. (включно)
4. Болонський процес отримав новий орієнтир – 2020 р.
5. Болонський процес на своїй новій фазі має забезпечити високий ступінь взаємної відкритості національних систем вищої освіти, легкий перехід студентів з однієї в іншу.
6. В Європі має бути гарантована якість вищої освіти у відповідності до загально - прийнятих стандартів. Вона має бути реалізована за допомоги Європейської системи забезпечення якості.
7. Досконалість повинна стати основною вимогою на всіх рівнях вищої освіти.
8. Кожна країна має забезпечити розширення доступу представників всіх соціальних груп до вищої освіти.

Перспективи Болонського процесу

2010 – 2020 р.р

9. Має набути найширшого розвитку освіта впродовж життя, яка використовує такі інструменти, як гнучкі освітні траєкторії, навчання на робочому місці, визнання набутих знань, навичок та компетенцій (незалежно від того, чи отримані вони шляхом традиційного навчання чи неформальної освіти).
10. Сприяння працевлаштуванню через побудову партнерства між навчальними закладами, владою, соціальними партнерами.
11. Побудова студентоцентричного навчання, запровадження нових педагогічних технік та індивідуально побудованих програм. Орієнтація викладачів на тісну співпрацю зі студентами у розширенні спектру напрямів навчання.
12. Вища освіта має базуватися на наукових дослідженнях, інноваціях та розвитку креативності. Має набути розвитку практика реалізації міждисциплінарних та міжгалузевих програм, спільного присудження наукових ступенів кількома університетами.

Перспективи Болонського процесу

2010 – 2020 р.р

13. Має бути побудована дуже відкрита в міжнародному відношенні освітня система, де поєднуються конкуренція в світовому масштабі з політикою партнерства з іншими регіонами світу, налагодженням постійного діалогу через Bologna Polisy Fora.
14. Подальший розвиток мобільності, досягнення участі не менш 20% всіх випускників у програмах мобільності до 2020 р. (це має стосуватися і студентів, що приїхали до Європи з третіх країн). Всіляке заохочення вивчення іноземних мов, що є давньою традицією ЄПВО.
15. Повинні стати загально прийнятими спільні дипломи і програми, політичні ініціативи з фінансової підтримки мобільності, взаємного визнання віз та дозволів на роботу.
16. Мають бути запропоновані нові інструменти моніторингу процесу на основі принципу бенчмаркінгу.
17. На новій фазі у Болонському процесі будуть співголовувати представник країни, що головує в ЄС та однієї з країн, що не є членом ЄС.

Україна приєдналася до БП на Конференції міністрів європейських країн у травні 2005 року в Бергені, цим самим, взяла на себе зобов'язання максимально швидко впровадити принципи БП в систему вищої освіти України.

Проекція на вітчизняну систему вищої освіти

1. Розробка національної системи (рамки) кваліфікації вищої освіти.
2. Запровадження нової інституційної структури, трициклової системи, нових напрямків підготовки фахівців з вищою освітою.
3. Запровадження з 2009 – 2010 н.р. нової ECTS (прийнята ЄС в жовтні 2008 р.) та єдиної для всіх українських ВНЗ національної системи оцінювання навчальних досягнень студентів.
4. Розвиток програм навчання відповідно до вимог Болонського процесу та програм “Tuning”.
5. Запровадження спільних ступенів та спільних (спеціальних) програм для іноземних студентів.
6. Створення механізмів визнання попереднього навчання (формального, неформального, неофіційного)
7. Впровадження додатку до диплома європейського зразка.

Проекція на вітчизняну систему вищої освіти

8. Створення національних агенцій забезпечення якості вищої освіти відповідно до стандартів і рекомендацій Європейської мережі забезпечення якості (ENQA) та їх приєднання до Європейського реєстру забезпечення якості (EQAR)
9. Створення агенції з академічного визнання і міжнародного обміну як національного центру Європейської інформаційної мережі із визнання (ENIC/NARIC)
10. Розвиток системи рейтингів відповідно до Берлінських принципів ранжування ВНЗ.
11. Зростання національної та міжнародної мобільності студентів та викладачів, створення системи студентських грантів та позик мобільності.
12. Розроблення та впровадження системи професійних стандартів як основи для модернізації державних освітніх стандартів.

Якого випускника потребує Європа

Вища освіта має забезпечити йому наступні компетенції:

- Здатність до аналізу та синтезу;
- Здатність організувати процес та спланувати його;
- Спроможність до усної та письмової комунікації рідною мовою;
- Знання другої (іноземної) мови;
- Навички роботи на комп'ютері;
- Навички до обробки інформації (здатність знайти та проаналізувати інформацію з різних джерел);
- Вміння вирішувати проблеми;
- Вміння приймати рішення;
- Здатність до критичного осмислення та самокритичної оцінки;
- Вміння працювати в команді;
- Навички міжособистісного спілкування;
- Здатність до роботи в складі міждисциплінарної команди;
- Здатність до комунікації з експертами в інших сферах;
- Розуміння різноманітності та мультикультурності;
- Етичні зобов'язання.

Що робити???

Будувати кожному університету власну унікальну організаційну модель, яка дозволить створювати та розвивати стійкі конкурентні переваги (кращі навчальні програми, створення наукових знань, партнерство з бізнесом.....)

Що для цього потрібно ???

Формування власної стратегії розвитку, орієнтованої на послідовну інтеграцію в Європейський (і світовий) освітній простір та оперту на сучасні практики функціонування та розвитку кращих зарубіжних аналогів.

ВИСНОВОК:

Болонський процес є процесом структурного реформування національних систем вищої освіти країн Європи, зміни освітніх програм і потрібних інституційних перетворень у вищих навчальних закладах Європи.

БП – це процес європейських реформ, що спрямований на створення спільного європейського простору вищої освіти.

ВИСНОВОК:

БП не передбачає створення ідентичних систем вищої освіти у європейських країнах. Навпаки, одна з найбільш цінних рис Європи – баланс між несхожістю і єдністю.

САМОСТІЙНО:

1. Дати характеристику і пояснення призначення такого інструменту як ЄПВО та Національна рамка кваліфікацій;
2. Виписати основні правові акти ЄС;
3. Доповідь: БП в Україні: перспективи та проблеми.
4. Законспектувати: етапи розвитку БП та зміст Лісабонської Конвенції, Сорбонської та Болонської декларацій.

Дякую за увагу